

Обмеження щодо одержання подарунків

Визначення подарунку закріплено в статті 1 Закону України «Про запобігання корупції» (далі – Закон), згідно з яким під подарунком розуміється грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які надають/одержують безоплатно або за ціною, нижчою мінімальної ринкової. Слід зазначити, що статтею 23 Закону встановлені обмеження для осіб, зазначених у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 Закону, щодо одержання подарунків.

Проаналізувавши положення статті 23 Закону, слід виділити наступні види подарунків: заборонені, обмежено дозволені та дозволені.

Категорично забороняється (незалежно від їх вартості) вимагати, просити та одержувати подарунки для себе або близьких осіб від юридичних і фізичних осіб у наступних випадках: у зв'язку зі здійсненням такими особами діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави; якщо особа, яка дарує, перебуває в підпорядкуванні особи, якій вона дарує подарунок.

Дозволено отримувати з певними обмеженнями (такі подарунки відповідають загальноновизнаним уявленням про гостинність) якщо вартість таких подарунків не перевищує одного прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановлених на день прийняття подарунка, одноразово, або сукупна вартість таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом року, не перевищує двох прожиткових мінімумів, встановлених для працездатної особи на 1 січня того року, в якому прийнято подарунок.

Слід мати на увазі, що такі подарунки дозволено отримувати лише за наступних умов: подарунки отримуються не у зв'язку зі здійсненням такими особами діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави; особа, яка дарує, не перебуває в підпорядкуванні особи, якій вона дарує подарунок.

Дозволено отримувати наступні подарунки: загальнодоступні знижки, товари послуги, загальнодоступні виграші, призи, премії, бонуси; будь-які подарунки від близьких осіб.

Необхідно зазначити, що близькими особами в розумінні Закону є: особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки із суб'єктом, зазначеним у частині першій статті 3 Закону (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких із суб'єктом не мають характеру сімейних), у тому числі – особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі або (незалежно від зазначених умов) чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, зять, невістка, тесть, теща, свекор, свекруха, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням згаданого суб'єкта.

У разі, якщо дозволений подарунок одержано, особа зобов'язана не приймати рішень та не вчиняти дій на користь особи, від якої отримано такий подарунок. Відповідно до частини четвертої статті 23 Закону, рішення, прийняте особою на користь особи, від якої вона чи її близькі особи отримали подарунок, вважаються такими, що прийняті в умовах конфлікту інтересів. На такі рішення розповсюджуються положення статті 67 Закону, тобто вони підлягають скасуванню.

Відповідно до визначення, яке міститься у статті 1 Закону, неправомірна вигода – це грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які

обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав. Аналогічне визначення міститься у примітці до статті 364-1 Кримінального кодексу України (далі – ККУ). Зміст поняття неправомірної вигоди визначають такі обов'язкові ознаки, відповідно до яких: предметом неправомірної вигоди є грошові кошти; переваги, пільги і послуги; нематеріальні активи або будь які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру; їх обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав.

Під подарунком, як вже зазначалося, розуміється грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які надають/одержують безоплатно або за ціною, нижчою мінімальної ринкової.

Таким чином, головна різниця між подарунком і неправомірною вигодою полягає саме у меті одержання, а не у вартості. Неважливо, скільки така вигода коштує. Важливо, чи була мета вчинення або не вчинення певних дій з використанням службового становища в інтересах іншої особи, а також чи стимулювала така вигода її отримувача вчинити або не вчинити такі дії в інтересах іншої особи.

Навіть незначний подарунок буде отриманий з порушенням обмежень на його одержання, за що передбачена відповідальність відповідно до ст. 172-5 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Якщо ж метою такого подарунку є вплив на дії чи бездіяльність працівника з використанням службового становища, то такі дії кваліфікуються як злочин, покарання за який передбачено статтею 368 ККУ.

У разі, якщо факт надання подарунку у зв'язку із здійсненням професійної діяльності доведений не буде, а вартість такого подарунку перевищуватиме один прожитковий мінімум доходів громадян одноразово (два прожиткових мінімумів доходів громадян протягом року), у цьому випадку можемо говорити про порушення вимог частини другої статті 23 Закону.

За порушення обмежень, передбачених статтею 23 Закону та статтею 172-5 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), передбачена адміністративна відповідальність.

Наслідком вчинення дій або прийняття будь-яких рішень на користь особи, яка подарувала подарунок, може бути відповідальність, передбачена статтею 172-7 КУпАП.

Одержання неправомірної вигоди за вчинення (або невчинення) дій з використанням службового становища (або повноважень) є кримінальним злочином, відповідальність за який передбачена статтею 368 ККУ.